

... kutatásismertető cikk-pályázatunknak nem csupán az eredménye érdemes az olvasó figyelmére. Úgy gondolom, már a létszámbel-

tetés is érdekes. Hét díjazottat vártunk az OTKA-klubban tartott bensőséges ünnepségre, de csupán négyen tudtak megjelenni. Az első helyezettünk éppen Amerikában tartózkodik, ott kapott ösztöndíjat, második díjasunk a tanítványát kísérte, hogy a közoktatási minisztertől átvegyenek egy másik díjat, a harmadik „igazoltan távol levőt” hivatalos ügyei marasztalták otthon.

A megjelentek arról is szót ejtettek, milyen a helyzetük a kutatói pályán. Kiderült: négyük közül ketten (a hét díjazottnak csaknem 30 százaléka) az utóbbi hónapokban elvesztették munkájukat. Egyiküket nyugdíjasként kérték meg, adja fel megbízatását, hogy szerény juttatását a méltatlanul alacsony béren tengődő kollégák fizetésének javítására fordíthassák. Az illető azóta – a kutatók már csak ilyenek – „díjtalan gyakornokként” végzi azt a munkát, amit eddig. A másik állástalan fiatal, de már nem kezdő kutató, neki még nem volt alkalmja megismerni az állandó munkahely kényelmét. Évről évre újabb pályázatokon és ösztöndíjakkal szerez pénzt arra, hogy kutatásait folytassa. Most elfogytak a pályázati pénzei. Hangsúlyozzuk: olyan kutatókról van szó, akiknek a témáit támogatásra érdemesnek ítélte az Országos Tudományos Kutatási Programok döntéshozó testülete, és akik e munkájukról az ismeretterjesztés eszközeivel is kiemelkedő színvonalon számoltak be – ezért nyerték el díjainkat.

A kutatói munkahelyeket persze nem az OTKA és nem az *Élet és Tudomány* tartja fenn. Lipták András akadémikus, az OTKA elnöke csak azt javasolhatta, pályázzanak újabb támogatásért, mi csupán a lapnak írt cikkek honoráriumával bíztathattuk őket. Nem is ránk tartozik eldönteni, mi hoz többet a tudomány konyhájára: az, ha a létbizonytalanságtól hajtott kutatók ötletekkel, kutatási tervekkel igrkeznek vetélytársaik elé kerülni, vagy ha kényelmes íróasztal mellett szövegetik gondolataik fonalát.

De aggódunk, mert évről évre több hallgató kerül ki az egyetemekről, és kopogtat állásért a kutatóhelyeken. A jelek szerint sok diplomás anélkül lesz kénytelen hátat fordítani a tudományos pályának, hogy kiderülne, képes-e hasznos munkát végezni a választott területen. Növeli aggodalmunkat, hogy két másik díjazottunk ösztöndíja is hamarosan lejár.

BARABÁS ZOLTÁN

1510

A XIX. század második fele a pénzügyek terén is a reformok kora volt. Élénkült a nemzetközi kereskedelem, megnőtt az igény egy olyan fizetési rendszer iránt, amelynek a határok nem szabnak gátat. Az euró bábjaira akkor még a francia frank pályázott.

1513

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Információs Technológiai Karán majdnem száz hallgató vesz részt abban a képzésben, amely intellektuális, szakmai és erkölcsi neveléssel készíti fel a jövő szakembereit a gyakorlati problémák megoldására és a tudományos kutatásra.

1516

A nátha a leggyakoribb betegség, azt szokták mondani, kezelve hét napig, anélkül egy hétig tart. A tüneteit bizonyos gyógynövényekkel is enyhíteni lehet – kérdés: hány nap alatt?

1522

Az Aranyosfői jégbarlang első leírása 1846-ból származik. Eötvös Loránd ugyan nem elsőként, de annál alaposabban foglalkozott a barlanggal kapcsolatos tudományos kérdésekkel.

1507 Első kézből

❖ **ÓRIÁSI ÖSCSÓTÁNY**❖ **AZ INTELLIGENCIA ÖRÖKÖLHETŐ**

1510 Pénzügyi szövetség

a XIX. században

A LATIN ÉREMUNIO

Garami Erika

1513 Beszélgetés Roska Tamás akadémikussal

MODERN KOR – MODERN TUDOMÁNY

Ferenczi Andrea

1516 Kétszázalékos többféle vírus

A NÁTHA**GYÓGYNÖVÉNYKÚRÁJA**

Dr. Pásztor Ibolya

1517 Nyelv és Élet

MÁS IS VAN

Dalos László

1518 KÖNYVTERMÉS

1519 Beszélő képek

A LEVÉLATKÁK LÁTHATATLAN VILÁGA

Gólya Gellért

Bayar Koshbayar

Szabó László

1522 Eötvös-émlékkönyv

A SCARISORAI JÉGBARLANG

B. Eötvös Loránd

1526 **A GONDOLKODÁS ISKOLÁJA**

1528 Látogatóban

LEHETETLEN

K. M.

1530 REJTVÉNYEK

1531 A tudomány világa

❖ **GYERMEK HERÓDES CSALÁDJÁBÓL**❖ **A DEPRESSZIÓ ELLENI GYÓGYSZEREK**❖ **A VIKINGET KIBELEZTÉK, CSONTJAIT DARABOLTÁK**❖ **4200 ÉVES ORVOSI ESZKÖZÖK**

1534 A hátulapon

AJÁNDÉKOZZON ÉLET ÉS TUDOMÁNYT! FIGYELMÉBE AJÁNLJUK!

1535 Lélektani lelemények CSOPORTOK EGYMÁS KÖZÖTT

Mannhardt András

Címképünk:

Atkatalálkozó – Németh János montázsa *A levélatkák láthatatlan világa* című cikkünkhöz

A e c e n a s

AZ ÉLET ÉS TUDOMÁNY 2001-BEN
A JÓZSEF ATTILA ALAPÍTVÁNY,
A KÖRNYEZETVÉDELMI MINISZTERIUM,
AZ OKTATÁSI MINISZTERIUM,
A NEMZETI KULTURÁLIS ALAP,
AZ ORSZÁGOS MŰSZAKI FEJLESZTÉSI BIZOTTSÁG,
AZ ORSZÁGOS TUDOMÁNYOS KUTATÁSI ALAP,
A PRO RENOVANDA CULTURA HUNGARIAE
ALAPÍTVÁNY TÁMOGATÁSÁVAL,
ILLETŐLEG OLVASÓINK ADÓFORINTJAIBÓL JELENIK MEG.

A SCARISORAI JÉGBARLANG

Ez alkalommal Eötvös Loránd 132 évvel ezelőtti Scarisorai jégbarlang cikkének második, befejező részét közöljük, amelyben a barlang belsejét írja le részletesebben. A Vasárnapi Ujság egykori illusztrációi – Eötvös Loránd és Keleti Gusztáv rajzai – mellett Eötvös harmadik noteszének idevágó rajzait is megcsodálhatják olvasóink. Eötvös cikkét Plósz Katalin kutatási beszámolója, valamint Hazslinszky Tamás barlangkutató-szakíró írása kíséri. Utóbbi a barlang kutatásának történetét, valamint jelenkori állapotát mutatja be a legújabb pontos térképek kíséretében.

A Bihar-hegységben mindeddig csak két jégbarlang ismeretes, ám bár feltehetjük, hogy aknáinak vagy hóvermeinek némelyike ilyenbe nyílik, a nélkül, hogy a felettük lépdelő utasnak létükről még csak sejtelmük is volna. E barlangok egyike a betrana-i fensíkon, a Bihar csúcsától másfél mérföldnyi távolság-

ban északra fekszik, s 1860-ban Kula nevű oláh vezető által fedeztetett fel, ki belőle egy belényesi czukrást jéggel látott el. Ennél sokkal nagyszerűbb az, amely a topánfalvai kincstári erdő scarisorai kerületében fekszik, s melyet e hegyek oláh lakosai Gyezar-nak neveznek

KORAI DOKUMENTUMOK

Fizika szakos tanár lévén, egyetemünk névadójának, Eötvös Lorándnak a kutatásai és kísérletei mindig is érdekelttek. Később a tudós jellemzői mellett Eötvös Lorándnak, az embernek a tulajdonságait is szerettem volna megismerni. E kutatásra a döntő lökést az Eötvös Loránd Fizikai Társulat centenáriumi ünnepségére való felkészülés és az Eötvös Loránd születésének 150. évfordulójára készített kiállítás adta. 1991-ben felkerestem Návay Ilonát, Eötvös József dédunokáját, akitől több dokumentumot kaptam. Az 1998-as kiállítás húsz tablóján az apa

és fia életét, valamint a köztük lévő kapcsolatot szerettem volna bemutatni. E tárlat 1998 szeptemberétől járta az országot. A kiállítást fogadók hozzájárulásai – az Eötvös Loránd Fizikai Társulat számlájára befizetett összeg – segítségével kezdtem el a gyermek és az ifjú Eötvösre vonatkozó dokumentumok gyűjtését.

Az eddig összegyűjtött anyag: 1. több mint száz E. L. által írt vers, köztük egy száznegyvenöt versszakos elbeszélő költemény; két iskolai újság, melynek megjelenésében közreműködött, s benne versei is szerepelnek; 2. családi levelek, számuk meghaladja a 150-et; 3. öt db kézzel írt és rajzolt notesz mintegy négyszáz oldalra, magyar, német, angol, francia, spanyol, latin nyelven, útleírások, könyvek címe, tartalma, hozzájuk fűzött gondolatok, kísérletleírások, tudósok nevei, címei, néhány személyes vonatkozású bejegyzés; 4. kézzel írt, saját készítésű német-magyar természettudományos szótár, kiegészítve az eredeti latin, görög szóval, kifejezéssel, amelyet esetleg még megjegyzés is követ. Ebből csak oldalakat másoltam ki, melyeken érdekes nyelvjárási szavakat találtam; 5. a hivatalos iratok száma hatvan körül van: keresztelési anyakönyv oldalak, a piarista diák bizonyítványai, a pesti, heidelbergi,

Vass József* és Schmidl** leírásai e barlangnak tudományos körökben máris hírességet vívtak ki, s úgy hiszem, az utolsó évtized folyamata alatt évenként találkozott egy-két társaság, mely megküzdött e kirándulás fáradtságaival.

„...a legridegebb téli kép terül el szemeim előtt”

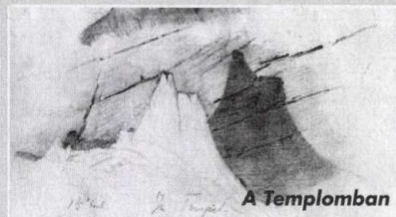
A Gyezar látogatására Rézbányából vagy Topánfalváról indulhatunk, s könnyen utba ejthetjük azt, ha e helyek egyikétől a másikra utazunk. Bármely oldalról jönnénk is, az erdészlakot kell nyugvó, sőt alvó állomásul választanunk, mely a Disztityul patak s a Biharról leömlő Aranyos összefolyásánál áll, s melyben az ott lakó erdő-kerülőnél szíves felvételre számíthatunk. – Egészséges ló hátán a két kiindulási pont bármelyikétől hat óra alatt elérjük az erdészlakot, s attól két órai gyaloglás után feljutunk a Gyezar szájához, mely 3752 lábnyi [egy láb = 0,32 m] magasságban nyílik. Oda érve, sűrű, mondhatnám ős-erdő közepében 25 öl [1 öl = 1,90 m]

Oltár

königsbergi egyetemek lecke-könyvei, doktorátusi iratok, katonaság alóli felmentés, rendőrségi megrovás, különböző társaságok tagságának oklevelei, egyetemi tanárrá való kinevezés stb.; 6. fényképek, újságcikkek; 7. háttérdocumentumok: politikai kor, iskola, környezet stb.

A kutatás további támogatója az OTKA (T023010) és az ELGI. Ezen támogatások segítségével sikerült a megtalált öt notesz kézírását megfejtenem.

A Templomban

A harmadik noteszben az 1868. szeptemberi erdélyi kirándulás feljegyzései között jégbarlangrajzokat is találtam. Ezeket szeretném közcincsé tenni.

PLÓSZ KATALIN
(Eötvös noteszbeli rajzait a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára Kézirattárának szíveségéből közöljük)

Bejárat a felszerelt létráról

A Bejárat bentről

JEGYZET

* Az erdélyi term. tud. társulat közlönyének 8-dik kötetében

** Das Bihar-Gebirge, Wien, 1863. Förster und Bartelmus

(Eötvös Loránd lábjegyzetei)

mély, s 30 öl átmérőjű csaknem kör-alaku nyílás előtt állunk, melynek falai három oldalról függőlegesen merednek le, úgy hogy a lemenetel csak egy, még pedig az északkeleti oldalon válik lehetséggé. S mily lemenetel ez! Két már rothadozó fatörzsből összekötözött létrára bizzuk nyakunkat, s meg kell elégednünk a másfél lábnyira egymástól elálló keresztfákkal is. Ha szerencsésen bejutottunk, egy

mező lehajlik. Nem emlékszem, hogy más alkalommal természeti túlmények által annyira meglepetve lettem volna, mint midőn a hómezőn le s ez ajtón beléptem. Mintegy varázstűtésre eltűnt minden, mi a nyár heves életére emlékeztethetett volna, s a legridegebb téli kép terült el szemeim előtt.

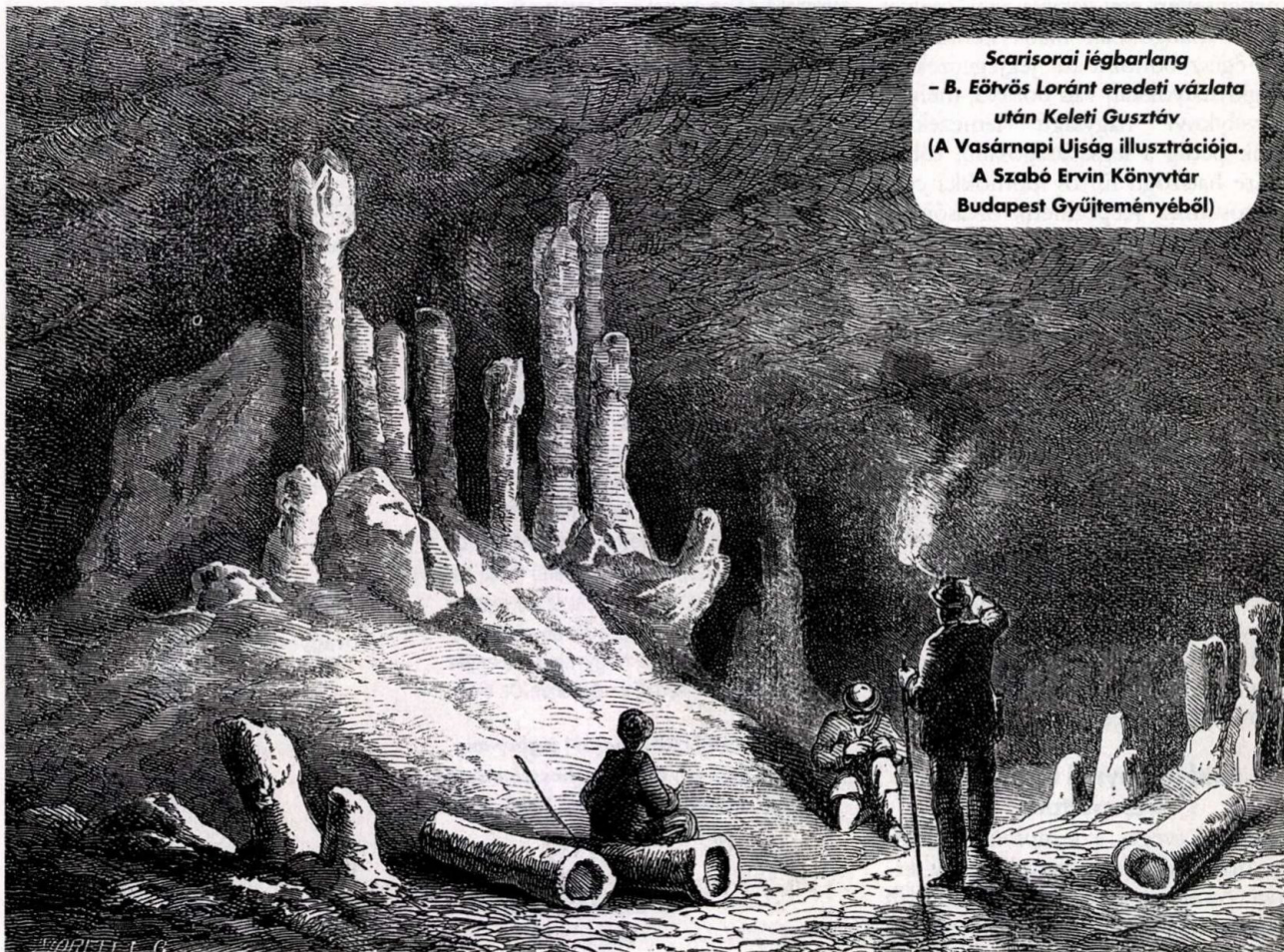
Tökéletesen sima jégfalakon, kör-alaku teremben állottam, melynek átmérője 25 öl, szabályos boltozatának legnagyobb magassága pedig 10 ölnyi volt. A kapun elégséges fény hatolt be, hogy a tárgyakat fáklya segítségével nélkül is megkülönböztessék. A bemenettől balra mintegy 10 láb magas szabályos jégdomb emelkedett; szemben ugyancsak egy kettős csúcsú jégdomb látszott, melynek csúcsai közel 4, ille-

kötözött falétrák segítségével 40 ölnyi mélységre bocsátkozott le, a nélkül, hogy feneket ért volna.

Tavaly szeptember 13-án, midőn e barlangot meglátogattam, a jégpadolat mintegy hüvelyknyi magasan vízzel volt borítva, mit részben a légmelegének, mely e teremben 5 foknyi volt, részben a hómező heves olvadásának tulajdonítok. Késő ősszel, mint

„...fáklyafénynél lerajzoltam...”

Scarisorai jégbarlang
- B. Eötvös Loránt eredeti vázlata
után Keleti Gusztáv
(A Vasárnapi Ujság illusztrációja.
A Szabó Ervin Könyvtár
Budapest Gyűjteményéből)

ujra-fagyás (regelatio) által keménynyé vált hómezőn állunk, körülvéve meredek falak által, míg feltekintve a kék ég s a zöldülő fák lombjai mosolyognak felénk. – Szemközt a létrával a délnyugati falban, a Jura mészsziklák hasadási irányai által körvonalazott 5 öl magas kapu nyílik, melybe a hó-

tőleg 3 öl magasak voltak, s a tetőről vizeses gyanánt lehulló jégcsapokkal érintkeztek; végre jobbra egy beljebb ható sikátor nyílása volt kivehető. Balra a jobb domb megett egy akna nyílik, mely kétségtelenül e barlang kiömlési csatornája. Kulmer cs. kir. erdősz ebben kötélhágcsók és össze-

mondják, e vizállás még sokkal magasabb; s ugyanannak kell tavasszal is történni, midőn az olvadás ideje alatt a nyíláson át nagy vízmennyiségek ömlenek be. Megjegyzendő, hogy ott, hol a jég a sziklafallal érintkezik, az olvadásnak semmi nyomaira nem találtam.

„Mintha gyémántok milliói csillognának szemünkben!”

Az első teremből 27 öl hosszú alagut vezet egy fülke mellett el a barlang második termébe. Ennek talpazata szintén sima jégkéreg, mely azonban az első terem talpazatánál egy öllel mélyebben fekszik, úgy hogy a jég ebből amabba gáton lezuhanó vízhez hasonlóan hajlik le. E jégesesen csak fejszával levágott lépcsők segítségével bocsátkozhatunk alá.

Az alagut átlagosan 7 öl széles, s jelentékenyebben csak közepén a fülke felé tágul ki, boltozata közepén 5 öl magas, s onnét az első terem felé hét ölnyi, a második terem felé pedig 4–5 lábnyi magasságig hajlik le. Ha a boltozat alacsonyága miatt helyenként meghajolni vagyunk kénytelenek, gazdagon kárpótol a természet a kellemetlenségért egy varázsa által, melyet más barlangokban hiába keresnénk. Az egész boltozat t.i. jégjegeczekkel [jégkristályokkal] van borítva, melyek hüvelyknyi nagyságú lemezekké, azok pedig a legsajátosabb, többnyire hatszögű fiúrtos idomokká csoportosulnak. Képzeltetik olvasóim a bűvös hatást, melyet a fáklyának vörös fénysugarai e csillárokon megtörve a szemlélőre gyakorolnak. Mintha gyémántok milliói csillognának szemünkben!

Sajátságos meglepetés vár reánk a már említett fülkében is, mert szemünk egy a jégen elterülő pocsolnyában s néhány fatörzsekben ütközik meg. Mi módon kerülhettek azok oda. Egy pillantás a magasba válaszolni fog. A boltozat a fülke felett csaknem függőlegesen felfelé mered, s fent hegyes csúcsot képezve, a szabadba nyílik. E nyíláson keresztül gyenge fény hat a barlangba s kétségtelenül ezen hullottak a fatörzsek alá.

„Fáklyafénynél lerajzoltam e csoportot...”

Menjünk végre a templomba, mert így hívják a barlang második nagy termét. Az alaguton végig menve, 15 láb magas, az előbbihez hasonló jégesesen mászunk le s a szent helyen állunk. E terem szintén kör alakú, átmérője 10 ölnyi, boltozata pedig 11 öl magas; falai nagyrészt jéggel vannak bevonva, ámbár itt-ott a cseppkő-képződés nyomaira is akadunk; talpazata, mint a barlang többi részei is tiszta jég s kitűnő azok felett jég-stalagmitjai által.

Már a bejárásnál 8–9 láb magas jég-

oszlopok vesznek körül, s a teremnek majd minden zugában pillantunk meg ilyeneket. Az oszlopokat itt-ott hegyükkel lefelé fordított ékek, vagy egészen szabálytalan alakok váltják fel; de jellemző mind ez alakokra nézve,

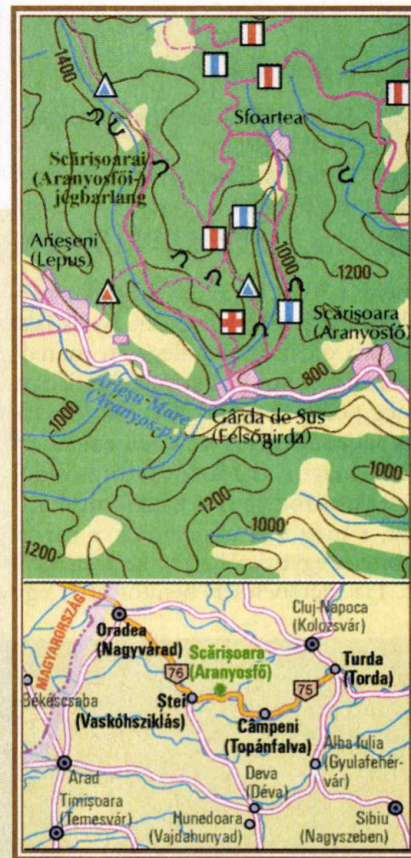
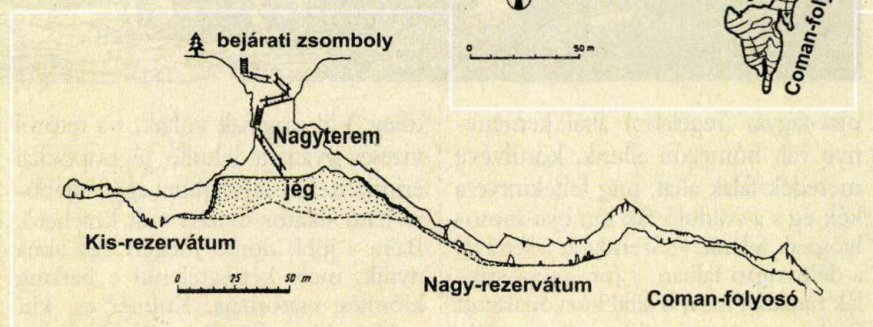
ARANYOSFŐI JÉGBARLANG

Az Aranyosfői-jégbarlang (Ghețarul Scărișoara) hatalmas bejárati tölcserét a helybeliek ósidők óta ismerték. A barlangot már a múlt században nevezetes látványosságként tartották számon; első leírása 1846-ból származik. Tudományos vizsgálatával elsőként 1858-ban Adolf Schmidl, neves osztrák geológus és budapesti egyetemi tanár foglalkozott, eredményeiről a *Das Bihar-Gebirge* című, 1863-ban megjelent művében számolt be. A barlang első térképe, a grazi Josef Wastler munkája is akkor, e könyv függelékeként jelent meg. A barlangnak még csak a felső részait – a bejárati zombolyt, a Nagytermet és a Templomot – ismerték, mint ahogy ez Eötvös Loránd cikkéből is kiderül. Eötvös leírása sorrendben az ötödik, de addig Schmidlen kívül csak ő foglalkozott behatóan a barlang tudományos kérdéseivel is.

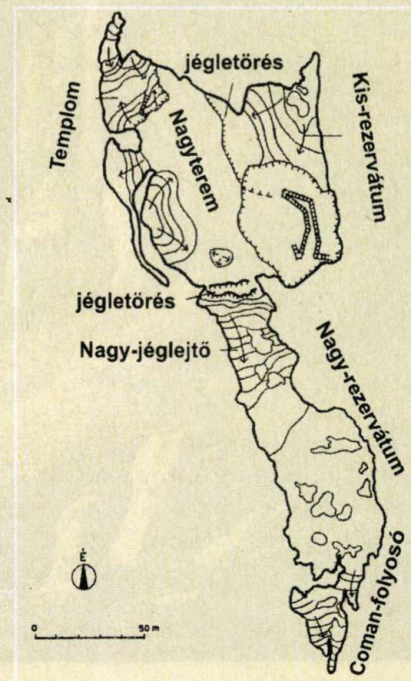
A barlang mélyebben fekvő és csak komoly felszereléssel bejárható folytatását: a Nagy-rezervátumot (ennek első részébe – mint Eötvös is leírta – „a helybeli erdész Schmidlék idejében már leereszkedett, de megfelelő felszerelés hiányában továbbjutni nem tudott”) és a Kis-rezervátumot csak 1947-ben tárták fel. Ettől kezdve a kolozsvári *Barlangtani Intézet* több évtizedig vizsgálta a barlang klímaviszonyait, illetve annak összefüggését a jég képződésével és olvadásával.

A jégbarlang tágas, 20 méter átmérőjű, zombolszerű bejárata a Bihar-hegység triász- és juraidőszaki mészkővekből felépített hatalmas tömegének délkeleti részén, a festői Aranyos-patak forrásvidékén, az Aranyosfő (Scărișoara) fölötti hegyekben, 1060 méter tengerszint feletti magasságban nyílik. Megközelíthető a 76. és az abból leágazó 75. számú úton. A Nagyvárad–Belényes (Beiuș)–Vaskősziklás (Ștei, régebben Dr. Petru

Az Aranyosfői (Scărișoara-i) jégbarlang alaprajza (jobbra) és alatta hosszmetéze (Rusuo, Racoviță és Crăciun 1965. évi felmérése nyomán)

Mai térkép az Aranyosfői-jégbarlang környékéről

hogy felső részük tulnyomólag van kifejlődve, s rendszeren a melegen lecspegegő víz által kivált csésze-alaku mélyedést tartalmaz.

A sok közül leginkább ama jég-csoport vonja magára figyelmünket,

melynek stalagmitjai (számra nézve 50-nél több) egy önállóan kiemelkedő hosszukás jégdombon vannak festői izléssel elhelyezve. Oláh pásztrok, kik ide vetődtek, e csoport középső legmagasabb stalagmitját a bol-

Groza) útvonalon 84 kilométert haladunk, ezt követően ágazik el balra az út Topánfalva (Câmpeni) és Torda (Turda) felé. Ezen 46 kilométernyire van Gârda (régibbi térképeken Gîrda) de Sus települése (a távolság Torda felől 120 kilométer). Onnan azután több jelzett turistaúton is elérhetjük a barlangot, mintegy 1 1/2–2 óra alatt (Az Ördögös-[Ördăncușei-] völgyben néhány kilométernyi erdészeti út autóval is megtehető, de ezt jó szívvel az út rossz minősége miatt a továbbiakban még terrepjáróval sem ajánlom.) A barlang közvetlen közelében egyszerű fa „fogadóépületet” találunk; ott megválthatók a belépőjegyek, és várakozhatunk is. A barlangban nincs villanyvilágítás, célszerű – erős fényű – lámpát magunkkal vinni.

A barlangba a 48 méter mélységű szakadékszomboly sziklás oldalába vájt, illetőleg fa- és fémlépcsőkön ereszkedhetünk le. Lefelé haladva egyre hűvösebb a levegő, lent pedig még a nyári hónapokban is télről megmaradt havat találunk. A szomboly fenekét elérve beléphetünk a *Nagyterembe*, ott már jégen járunk, mégpedig a terem nagy részét kitöltő óriási jégtömb tetején. A 80 méter hosszú és 50 méter széles teremben 15–20 méter vastag jég halmozódott fel. A kereken 73 ezer köbméternyi jég lerakódása a jégkorszakban kezdődött meg – akkor, amikor a Bihar-hegységet még gleccserek borították. A hosszú nyár és az enyhe tél soványítja a jégtömböt. A legutóbbi 20 évben a tömb vastagsága csaknem 1 méternyit csökkent. Jelenleg az olvadás és a hízás – néhány kiugró évtől eltekintve – egyensúlyban van.

A Nagyteremben – ott a külszíni hőmérséklet hatása még eléggé érződik – az átlagos léghőmérséklet télen -7 Celsius-fokig süllyed, nyáron +1 Celsius-fokig emelkedik. A barlang mélyebb részében a hőmérséklet ingadozása ennél sokkal kisebb, a hőmérséklet alig tér el a 0 foktól. A jégmentes szakasz hőmérséklete +2 és +5 fok között alakul. (A környék többi, ugyanilyen magasságban nyíló barlangjainak hőmérséklete körülbelül +5 fok.) A Nagyteremben nyaranként több centiméternyi jég-réteg olvad meg, a víz a következő télen újra jég-gé fagy, magába zárva a felszínről behulló és az esővízzel besodrott földet, fenyőtűt, levelet, ágat.

A nagyjából sík jégfelszínből – amit a helyiek *jégtónak* is neveznek – kiemelkedik néhány magasabb képződmény: jégdomb. Az igazi látványosság azonban a terem északnyugati végéhez csatlakozó, néhány méterrel lejjebb levő teremben – a *Templomban* – tárul elénk. A jégbe vájt lépcsőkön magányosan és csoportosan álló, több méter magas, legömbölyödött végű, bunkószerű jégstalamitok erdejébe ereszkedhetünk le. Karbidlámpá-

ink fényét szikrázva verik vissza a hófehér, kristályosan csillogó jégoszlopok. A jégképződmények – a barlangot fedő mészkőrétegeken átszivárgó, a mennyezetről lecspeppenő és megdermedt csapadékvizek – télen teljesen átlátszók, üvegszerűk. Ám nyáron – a barlangi levegő felmelegedésével meginduló lassú olvadás következtében – fehérré, tejszerűvé válnak. Ilyenkor szabad szemmel is felfedezhetjük hatszögletű (hexagonális) kristályokból álló szerkezetüket. A barlangi jég kristályai gyakran 10 centiméterre is megnőnek.

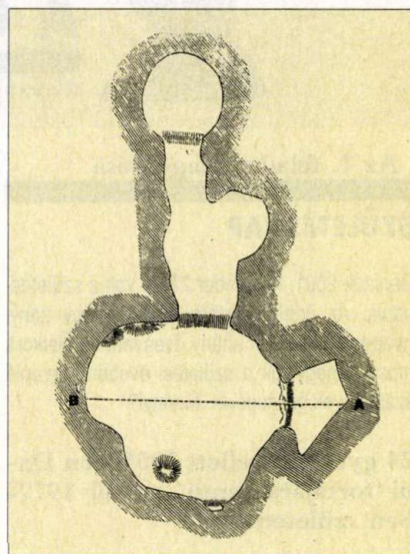
A barlangban – a kőzet hőtároló képessége miatt – az évszakok kissé eltolódnak; a tél – a jég képződése, hízása – április-májusig, míg a nyár – a jég olvadása – decemberig is eltart.

A látogatók a Templom terén túl nem mehetnek. A jégtömb meredek, 15–20 méteres, csak kötélhágcsóval leküzdhető letörései további szakaszokba vezetnek. Északi irányban, a függőleges jégfalon a *Kis-rezervátumba* leereszkedve jól láthatók a jégtömb évezredek alatt lerakódott rétegei. A rétegek vastagsága, szennyezettsége tükrözi az éghajlat változását. A jégbe zárt pollen (virárgpor) elemzéséből tudjuk, hogy a jég alsó rétegeinek kora 3500 év. A Kis-rezervátum mindössze 60 méter hosszú, az egyetlen nagy terem közepén sok szép, átlagosan méteres nagyságú jégstalamit áll.

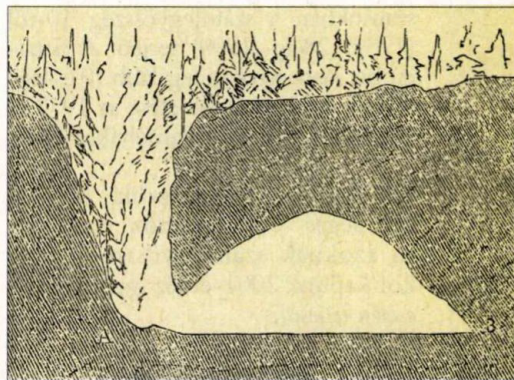
A déli irányba indulva egy kevésbé meredek, de jóval hosszabb úton a *Nagy-rezervátumba* érke-zünk. Ez egy – jégstalamitok erdejével díszített – nagy teremmel kezdődik. A terem végén elérjük a Nagy-rezervátum mélypontját (90 méterrel vagyunk a bejárat szintje alatt), s ezzel a jég benyomulásának a határát is. Ebben az átmeneti övezetben tavasszal jégképződmények alakulnak ki, ezek azonban a nyár végére mind elolvadnak. A barlangnak ebben a részében egy kárpáti zergének a csontmaradványaira bukkantak, ez az állat csak a jégkorszakban élt a hegység területén.

A Nagy-rezervátumból tovább haladva, a *Coman-folyosó*-ban a jégképződményeket változatos cseppkövek váltják fel. A folyosó végét agyag- és kőzettörmelék zárja el. Ezen a ponton – a mérések szerint – mindössze néhány méter választja el egymástól az aranyosfői jégbarlangot és a cseppkő- és kristályképződményeiről híres *Pojarul Po-liței-barlangot*. Noha a két barlang összekötése nem kívánna nagy munkát, ezt mégsem tervezik; az átjáróval megváltozna a jégbarlang légáramlása és vele együtt a barlang klímája, ami pedig a jég – a jégképződmények – elolvadásához vezet-hetne.

HAZSLINSZKY TAMÁS

A scarisora barlang vízszintes átmetszete

A scarisora barlang függőleges átmetszete

(A Vasárnapi Ujság illusztrációi)

dogságos szüiz szobrával hasonlítva össze, a körülálló oszlopokat említett mély hitükkel gyertyatartónak tekintették, s a csoportot oltárnak nevezték el. Schmidl midőn 1858-ban meglátogatta a barlangot, e hasonlatosságokat helyesnek, s így az elnevezést jogosultnak találta. Később e szobor eltorzult, s én körülállói között hasztalan kerestem.

Fáklyafénynél lerajzoltam e csoportot keskenyebb oldalával, s e rajzot mutatom itt be ama tökéletesbitett alakban, melyet neki Keleti Gusztáv barátom adott.

Ugy hiszem, nem kis mértékben fogom növelni e sorok érthetőségét, ha ide csatolom a scarisora barlang vízszintes átmetszetét, valamint a függőleges átmetszetet azon vonal mentében, melyet a vízszintes átmetszet rajzában AB-vel jelöltem.

B. EÖTVÖS LORÁNT

(Vasárnapi Ujság

Pest, december 5-én 1869.)